

Oppgave 1: Priser og omstilling (30 poeng)

Sammen med COVID19 utbruddet kom et skarpt fall i oljeprisen.

- a) En av de handelsteoriene dere har lært kan brukes til å forklare virkningene av en endring i oljeprisen på norsk økonomi samlet og inntektsfordelingen på tvers av grupper i Norge. Gjør rede for hvilken handelsteori dette er, og hva den sier om hva vi kan forvente vil være de endelige virkningene på norsk økonomi samlet av en oljeprisreduksjon.

Heckscher-Ohlin og Stolper Samuelson

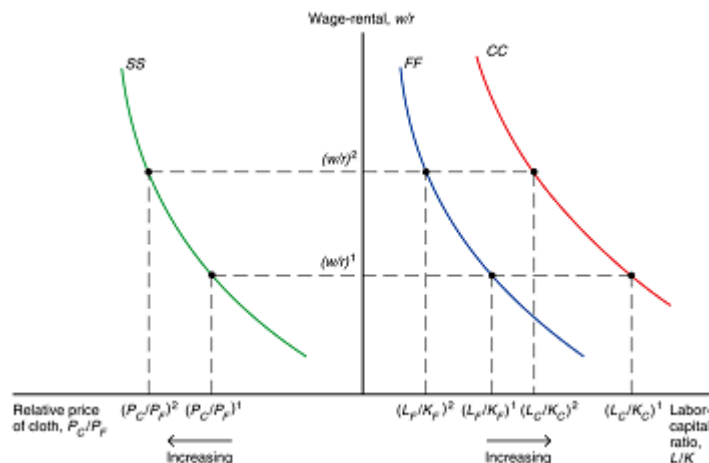
En oljeprisreduksjon vil føre til en reduksjon av aktiviteten i oljesektoren relativt til resten av økonomi. Vi tenker oss en forenklet modell med to næringer (olje og fisk) og to produksjonsfaktorer (kapital og arbeidskraft). Når oljeprisen synker så forflyttes ressurser, arbeidskraft og kapital, fra olje til fisk, samtidig så vil avlønningen til den produksjonsfaktoren som oljesnæringen er relativt mest intensiv i bruken av, falle.

- b) En oljeprisreduksjon setter i gang en omstillingsprosess. Forklar stegene i en slik prosess, og hvordan den slår ut for ulike næringer og grupper i samfunnet. Forklar også hva som skjer med faktorintensiteter i ulike næringer og fordelingen av samfunnets ressurser på tvers av ulike næringer. Bruk figurer til å illustrere dine svar.

Vi legger til grunn at prisen på olje faller og at oljesektoren er intensiv i bruken av arbeidskraft. Det sette i gang følgende strukturomstilling:

- *Lønnsomheten i oljesektoren går ned*
- *Redusert etterspørsel etter arbeidskraft innen olje*
- *Redusert etterspørsel etter arbeidskraft gir lavere lønn*
- *Lavere lønn betyr at etterspørselen etter arbeidskraft stiger i fiskenæringen*
- *Avkastningen på kapital øker samtidig innen fiskenæringen pga den lavere lønnen*
- *Lønnsomhetsforskjellen mellom olje og fisk gir omallokering av kapital fra olje til fisk; denne omallokeringen fører til ytterligere etterspørsel etter arbeidskraft innenfor fisk og redusert arbeidskraft innen olje.*
- *Siden olje er mer arbeidsintensivt enn fisk, så vil det negative skiftet i etterspørsel etter arbeidskraft innen olje være større enn det positive skiftet innen fisk*
- *Omstillingen vil derfor forsterke virkningen av den reduserte oljeprisen på relativ lønn, og vil fortsette inntil kapitalavkastningen er den samme i begge næringer. På slutten av denne prosessen vil begge næringer være mer arbeidsintensive enn det de var i utgangspunktet, og flere av samfunnets ressurser vil være sysselsatt innen fisk.*

Figurene under er hentet fra læreboken og illustrerer hva som skjer. Cloth (C) er som oljesektoren og Food (F) er som fiskenæringen.

I tillegg teller det positivt dersom man bruker en figur med produksjonsmulighetskurve og viser hvordan en endret budsjettlinje grunnet lavere oljepris fører til et annet tangeringspunkt hvor det produseres mindre olje og mer fisk.

- c) Ta utgangspunkt i en økonomi som produserer to varer med to innsatsfaktorer. Økonomien har et komparativt fortrinn i vare A og en komparativ ulempe i vare B. Diskuter først virkningen av en prisøkning på vare A, og deretter på vare B, for økonomiens bytteforhold, grad av spesialisering, eksport, import og velferd. Bruk figurer til å illustrere virkningene.

Fordi økonomien har et komparativt fortrinn i vare A så vil vi i en modell med handel eksportere vare A og importere vare B.

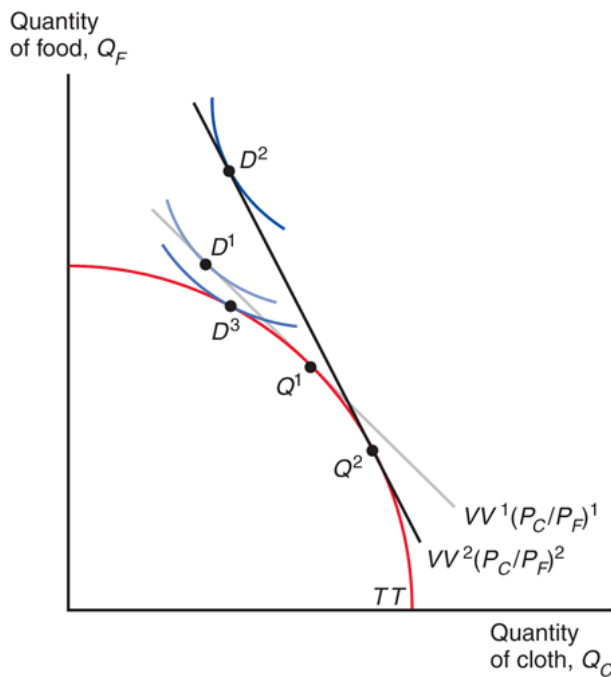
Vi lar vare A ha betegnelsen C og vare B ha betegnelsen F og bruker en av figurene som har vært presentert i forelesningene om velferd og handel. Denne figuren

Prisøkning på vare A (hvor økonomien har komparativt fortrinn):

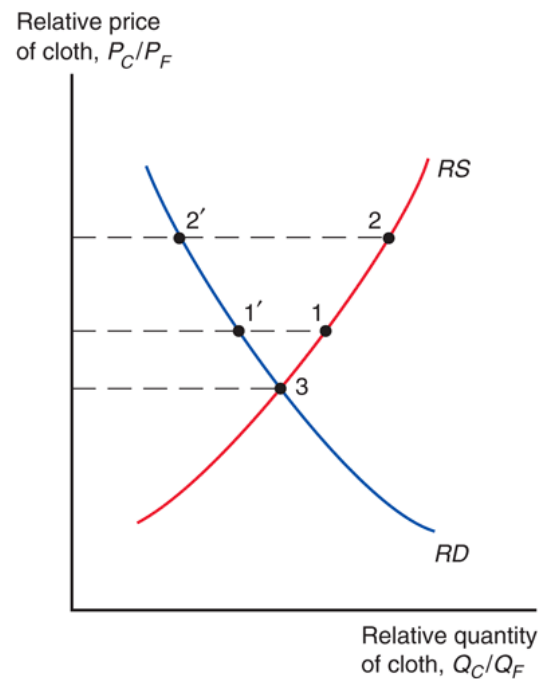
Fører til at vi produserer mer av vare A og mindre av vare B; forbruker relativt mindre av vare A relativt til vare B; får økt velferd; eksporterer mer av vare A og importerer mer av B og blir mer spesialisert i produksjonen. Dette er illustrert i figuren gjennom skiftet fra VV1 til VV2.

Prisøkning på vare B (hvor økonomien har komparativt ulempe):

Fører til at vi produserer mer av vare B og mindre av vare A; forbruker relativt mer av vare A relativt til vare B (mindre av vare B relativt til vare A); får redusert velferd; eksporterer mindre av vare A og importerer mindre av B og blir mindre spesialisert i produksjonen. Dette er illustrert i figuren gjennom skiftet fra VV2 til VV1.

(a) Production and Consumption

(b) Relative Supply and Demand

Oppgave 2: Økonomisk vekst (25 poeng)

- a) Er økonomisk vekst i et annet land bra eller dårlig for oss, eller spiller det ikke noen rolle for oss om andre land opplever økonomisk vekst? Diskuter dette spørsmålet i lys av handelsteori og gi utførlig svar illustrert også ved figurer. Gjør herunder rede for hvilken rolle bytteforholdet spiller.

Effekten på oss av andre lands økonomisk vekst avhenger av

- *størrelsen på det andre landet:*
 - o *stort land påvirke verdensmarkedsprisene og dermed vårt bytteforhold*
 - o *lite land påvirker pr definisjon ikke verdensmarkedsprisene, derfor ikke vårt bytteforhold og derfor heller ikke oss uansett hvilken sektor veksten skjer i*
- *i hvilken sektor veksten i det andre landet skjer*

Vi ser på vekst i et stort utland og vurderer effekten av

- i) vekst i hjemlandets importsektor: reduserer relativ pris på importvaren og forbedrer landets bytteforhold. Totaleffekt på velferd: positiv*
- ii) vekst i hjemlandets eksportsektor: reduserer relativ pris på eksportvaren og forverrer landets bytteforhold. Totaleffekt på velferd: negativ*
- iii) jevn vekst i alle sektorer i stort utland: ingen effekt på bytteforholdet til hjemlandet og derfor ingen effekter på hjemlandet.*

Ulike figurer kan benyttes. For eksempel den brukt i oppgave 1c) panel a).

- b) Nevn et par eksempler på hvordan veksten i et land har påvirket andre land.

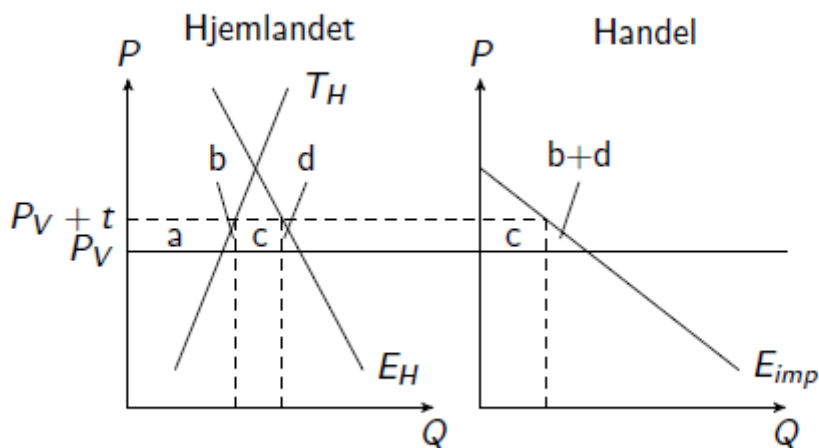
Boken gir eksempler og vi har diskutert dette i forelesningen med Kina som eksempel og den ulike effekten på nordiske land.

Oppgave 3: Handelspolitikk (25 poeng)

Vi tar i utgangspunkt i en liten åpen økonomi, som for eksempel Norge. Anta at norske landbruksorganisasjoner ønsker seg økt beskyttelse mot internasjonal konkurranse, og ber om økt importtoll på en rekke jordbruksvarer.

- a) Diskuter og vis ved hjelp av figurer konsekvensen av en slik økt importtoll for norsk internasjonal handel, norske landbruksprodusenter, norske forbrukere og norsk næringsmiddelindustri som benytter jordbruksprodukter som innsatsvarer.

Norge er et lite land. Det er avgjørende for hvordan en toll virker. Det teller positivt dersom man forklarer noe mer om forskjellen på hvordan toll virker i lite og stort land. Hovedpoenget er at et lite land kan ikke velte noe av ulempen med tollene over på utenlandske produsenter fordi det ikke påvirker verdensmarkedsprisene og med det sitt eget bytteforhold. Økt importtoll for norsk landbruk gir høyere pris på jordbruksvarer for både forbrukere og for de som bruker jordbruksvarene som innsatsfaktorer; gir redusert import og økt produksjon av jordbruksprodukter i Norge og lavere forbruk. Figuren under illustrerer.

- b) Hva er de samlede konsekvensene for norsk velferd av en slik tolløkning? Dersom vi sammenlikner autarki, fullstendig frihandel og en situasjon med toll, hva er forskjellen for norsk velferd?

Figuren i deloppg a) kan hjelpe oss å illustrere dette. Autarki gir lavest total velferd og en pris gitt ved der etterspørselskurven krysser tilbudskurven i det venstre panelet i figuren. En situasjon med toll vil gi lavere pris og høyere velferd enn autarki, men

høyere pris og lavere velferd enn frihandel. De hjemlige produsentene har høyest velferd i autarki, nest høyest med toll, og lavest med frihandel (målt ved produsentoverskuddet. For forbrukerne er det motsatt, frihandel er best, deretter toll og til slutt autarki. Sammenlikner vi en situasjon med toll og en situasjon med frihandel så taper konsumentene ($a+b+c+d$) ved toll, mens produsentene vinner (a) og staten tar inn (c) i tollinntekter. Netto taper landet ($b+d$) ved å innføre toll.

En god oppgave bør ha med figuren fra deloppgave a) og skravere konsumentoverskudd og produsentoverskudd samt statens eventuelle tollinntekter for hver situasjon.

- c) Norske landbruksorganisasjoners medlemmer utgjør en svært liten andel av Norges befolkning. Likevel nyter landbruket godt av et svært høyt importvern. Hvordan kan dette forklares ved hjelp av teorier for politisk økonomi?

Denne deloppgaven skal besvares med henvisning til at medianvelgerteorien ikke ser ut til å gi svar og at vi må se på teorien om kollektive handlinger:

Selv om konsumentene som gruppe taper på en toll, har hvert enkelt individ ikke, eller lite, insentiv til å jobbe for å fjerne den (liten gevinst i forhold til kostnaden).

- politikk som påfører små tap på hvert enkelt individ kan derfor møte liten motstand selv om tapet for gruppen somhelhet kan være stort

- Grupper hvor mye står på spill for hvert enkelt individ har derimot insentiv til å jobbe (lobby, valgkampbidrag etc) for den foretrukne politikken.

- d) Hva legger vi i begrepet optimal toll? I hvilke situasjoner kan optimal toll være større en null?

Dersom bytteforholdsgevinsten er større enn effektivitetstapet, vil landets velferd stige på bekostning av resten av verden ($e > (b + d)$). Dermed kan innføring av en importtoll være optimalt for et stort land

- men andre land kan alltid gjengjelde tollinnføringen

Størrelsen på importtollen er avhengig av hvor mye utlandets eksporttilbud endres når prisen endres (priselastisiteten)

- jo mindre elastisk eksporttilbud (jo steilere kurve), jo mer setter utlandet ned prisen, og jo høyere er den optimale toll

Viktig å få frem at optimal toll for lite land er alltid null. Skyldes at de ikke kan overvelte en del av tollbelastningen på utlandet gjennom endret bytteforhold.

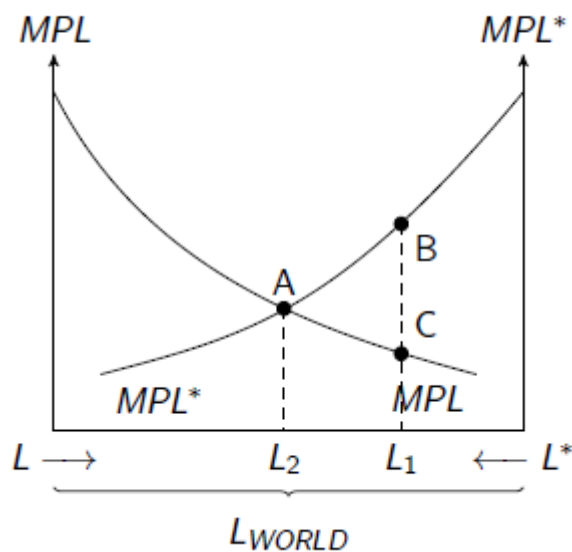
Gode oppgaver bør illustrere dette med figurer for tollinnføring for små og store land i partiell likevekt av typen presentert i forelesningen om handelspolitiske instrumenter (politikkinstrumenter.pdf).

Oppgave 4: Konsekvenser av arbeidsinnvandring på kort og lang sikt (20 poeng)

Handelsteorier kan hjelpe oss til å forstå konsekvensene av arbeidsinnvandring for kapitaleiere, arbeidstakere og for samfunnet sett under ett.

- a) Gjør rede for hvilken handelsteori som hjelper oss med å forstå konsekvenser av arbeidsinnvandring på kort sikt, og hva konsekvensene er for sysselsetting, lønninger og kapitalinntekter både i landet som opplever innvandring og i det landet som opplever emigrasjon. Bruk figurer til å illustrere dine svar.

Ricardo Viner modellen hjelper oss med å forstå disse konsekvensene på kort sikt. Man bør ha med figuren:

I forelesningsnotatene om arbeidsmigrasjon er det redegjort for i detalj for effekten av innvandring for alle grupper (factormobility.pdf). Dette må det redegjøres for.

- b) Gjør rede for hvilken handelsteori som hjelper oss med å forstå konsekvensene av arbeidsinnvandring på lang sikt. Forklar konsekvensene for de områdene som er nevnt over.

En god oppgave adresserer at forskjellen på kort og lang sikt er at på lang sikt er kapitalen mobilen. Modellen som hjelper oss med å forstå lang sikt er Heckscher Ohlin teorien og særsilt Rybczynski teoremet. Det forteller oss at immigrasjon fører på lang sikt til endret næringsstruktur hvor den næringen ekspanderer som er intensiv i bruken av arbeidskraft, og redusert produksjon innen den andre næringen. Lønninger og kapitalavkastning blir på lang sikt ikke påvirket, i motsetning til hva som er tilfelle på kort sikt.